

Część pierwsza o męskich nazwiskach odmieniających się jak rzeczowniki poświęcona była nazwiskom zakończonym na samogłoskę: *-a* lub *-o* typu: *Mleczko*. W części drugiej przyjrzymy się nazwiskom zakończonym spółgłoską, w których występuje *e* ruchome.

E *ruchome* w nazwiskach o dwu i więcej sylabach

Odmiana nazwisk równobrzmiących z wyrazami pospolitymi

W języku polskim są takie wyrazy, w których występuje tak zwane *e* ruchome przed spółgłoską wygłosową (na końcu wyrazu). Najczęściej są to rzeczowniki zakończone na: *-ek*, *-ec*, *-eń*.

Przyjrzyjmy się formom trzech wyrazów: *kotek*, *pasek* i *palec* w następujących zdaniach:

„*Kotek* Ani gonił *kotka* Zosi.”, „*Pasek* Wojtka był w jednym kolorze, a na *pasku* Dorotki były różnokolorowe kropki”, „Po wypadku Zbigniew miał wskazujący *palec* siny, a serdecznego *palca* nie mógł zgiąć” i porównajmy te formy wyrazowe ze sobą, np.: *kotek* – *kotk(a)*.

W przedstawionych przykładach raz przed spółgłoską wygłosową występuje *e* (np.: w mianownikowej formie rzeczownika – *kotek*), innym razem to *e* – zwane ruchomym – znika (np.: w biernikowej formie rzeczownika – *kotka*).

E *ruchome* obserwujemy także w nazwiskach, które brzmią tak samo jak rzeczowniki pospolite. Na przykład: Jerzy ***Dudek*** (bramkarz) – Jerzego *Dudka*, bo: *dudek* – *dudka*;

Jan Chryzostom ***Pasek*** (autor słynnych „Pamiętników”) – Jana Chryzostoma *Paska*, bo: *pasek* – *paska*;

Edward ***Malec*** (kardiochirurg dziecięcy) – Edwarda *Malca*, bo: *malec* – *malca*.

Nie zawsze jednak *e* (przed spółgłoską wygłosową) w przypadkach zależnych znika. Na przykład w nazwie skały *krzemień* (*krzemienia*) i w nazwisku ***Krzemień*** we wszystkich formach pozostaje *e*: pan *Krzemień*, pana *Krzemienia*, panu *Krzemieniowi*, z panem *Krzemieniem*...

Odmiana nazwisk niemających odpowiedników wśród rzeczowników pospolitych

Nazwiska typu: ***Stępień***, ***Szafraniec***, które również są zakończone na: *-ec*, *-ek*, *eń*,

odmieniają się jak: **Dudek, Pasek, Kwiecień** i w formie mianownikowej mają **e**, natomiast w formach przypadków zależnych to **e** znika. A zatem piszemy: *Stępień, Stępnia, Stępnio, Stępnem, Stępnio*.

Pan Mech i pan Śmiech

W zdaniu: „Na tym kamieniu rośnie *mech*, a na tamtym nie ma *mchu*” rzeczownik pospolity *mech* - w dopełniaczu ma formę: *mchu* - bez **e**, natomiast w zdaniu: „Łukasz **Mech** szuka swego brata Zbigniewa **Mecha**” nazwisko w dopełniaczu zachowuje **e** (*Mecha*).

Dzieje się tak, ponieważ nazwiska jednosylabowe typu: **Mech, Śmiech** zachowują **e** w całej odmianie, choćby było ono ruchome w odmianie równobrzmiących rzeczowników pospolitych. A zatem:

l. poj.: M. Mech, D. Mecha, C. Mechowi, B. Mecha, N. Mechem, Mc. Mech, W. Mech;

l. mn.: M. Mechowie, D. Mechów, C. Mechom, B. Mechów, N. Mechami, Mc. Mechach, W. Mechowie.

Niemena czy Niemna?

Piosenkarz, kompozytor, multiinstrumentalista i autor tekstów piosenek Czesław Wydrzycki najpierw przyjął pseudonim artystyczny *Niemen* - od rzeki Niemen, która płynęła w pobliżu jego miejsca urodzenia, a później oficjalnie zmienił nazwisko na *Niemen-Wydrzycki*.

Niektórzy oczekiwali, że artysta będzie odmieniał swe nazwisko z pominięciem **e** przed wygłosowym *-n*, tak jak odmienia się nazwę rzeki *Niemen* (*Niemen, Niemna*), ale - jak donoszą źródła - artysta nie godził się na taką odmianę i upowszechniła się odmiana jego nazwiska (pseudonimu) w postaciach: **Niemen, Niemena, Niemenowi, Niemenem, Niemenie**.

Barbara Ellwart